

POLGÁR A MINISZTERELNÖKI SZÉKBEN. SZÁZ ÉVE HUNYT EL WEKERLE SÁNDOR

KÁRBIN ÁKOS

Az MTA-ELTE Jogtörténeti
Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. KÁRBIN ÁKOS

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

EGYÜTTMŰKÖDŐ KUTATÓJA

KARBINAKOS@GMAIL.COM

2021. augusztus 30.

Száz esztendővel ezelőtt - 1921. augusztus 26-án - hunyt el Wekerle Sándor az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországának háromszoros miniszterelnöke. Wekerle hosszú politikai pályája során következetesen szolgálta a dualista Magyarország érdekeit, számos reform és törvény jelzi sikeres működését és több épület őrzi emlékét. Ezek közül a legismertebbek az aranykorona bevezetése, az állam és egyház szétválasztásának eredményeként megszülető egyházpolitikai törvények, vagy a budapesti Wekerletelep létrehozása.

Halálának századik évfordulója alkalmat ad arra, hogy pályájának rövid felidézésével megemlékezzünk a hajdani államférfiről.

Karrierjének kezdete

Wekerle Sándor 1848. november 14-én született Mórón sváb édesapa és magyar édesanya gyermekeként.¹ Alsó iskoláját Mórón a kapucinusoknál, a középiskolát pedig a székesfehérvári cisztercieknél végezte. A kiegyezés esztendejében sikeres érettségi vizsgát tett, és megkezdte felsőbb tanulmányait a Pesti Királyi Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kar jogász szakán. Érdeklődése a politika iránt már ezekben az években megmutatkozott, hiszen a képviselőház üléseit látogatta, ahol Tisza Kálmán nézetivel szimpatizált. Vizsgáit és szigorlatait sikerrel abszolválta, s 1872-ben jogi doktorrá avatták.²

Pályáját 1870 októberében kezdte meg a pénzügyminisztériumban.

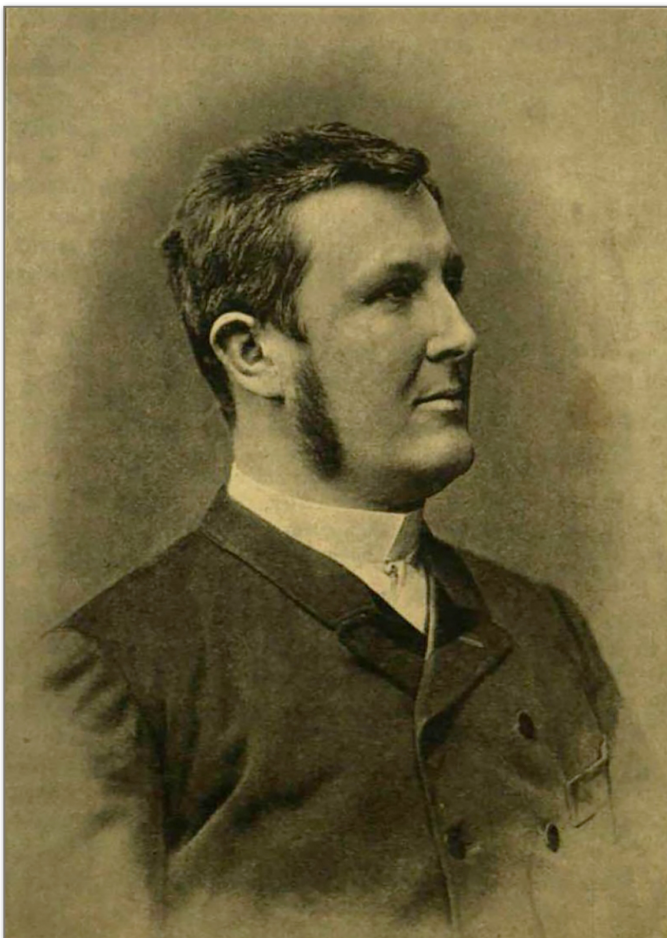
Összesen tizenhét esztendeig dolgozott itt különböző beosztásokban, 1881-től már a minisztérium elnöki osztályát vezette. Szapáry Gyula gróf lemondott pénzügyminiszteri posztjáról 1887 februárjában, amelyet Tisza Kálmán miniszterelnök töltött be ideiglenesen, s vette maga mellé Wekerlét államtitkárnak. Ugyanekkor kezdődött meg politikai karrierje is, hiszen 1887-től képviselővé választották és

részese lett a törvényhozásnak.³ Államtitkárként feladatai közé tartozott az államháztartás hiányának felszámolása és a pénzügyek megreformálása.

Tisza 1889 áprilisában megbízta Wekerlét a pénzügyi tárca irányításával, aki folytatta a korábban megkezdett munkáját. Tisza visszalépését követően Wekerle megtartotta posztját a Szapáry-kabinetben is 1890 márciusa és 1892 novembere között. Az állami deficitet ügyes adópolitikával felszámolta, a valutát aranyalapra helyezte, ezáltal a Monarchia csatlakozott az aranystandard rendszerhez.

Három alkalommal is a csúcson

Az 1890-es évek egyik közjogi problémáját az állam és egyház funkcióinak szétválasztása képezte. Mivel Szapáry saját kormányától eltérő megoldást javasolt ebben a kérdésben, a kormányfő kénytelen volt visszalépni hivatalától. Az uralkodó a vezető politikusok javaslatára engedélyezte a reformcsomag kormányprogramba vételét és Wekerle Sándor miniszterelnökké történő kinevezését.⁴ A reformok a következő kérdésekre terjedtek ki: az általános polgári anyakönyvezés, az izraelita vallás egyenjogúsítása, a szabad vallásgyakorlás, a felekezeten kívüliség, a válás és a polgári házasságkötés. Ugyan a csomag kormányprogramra került, de a mélyen vallásos Ferenc József akadályozta a

folyamatok gördülékenysé-
ségét. Hosszas előkészítő
munkát és még hosszabb
tárgyalásokat követően
megszülettek a liberális
törvények, azonban a király
elvesztette bizalmát
Wekerleben, aki 1895
januárjában visszalépett
tárcájától.

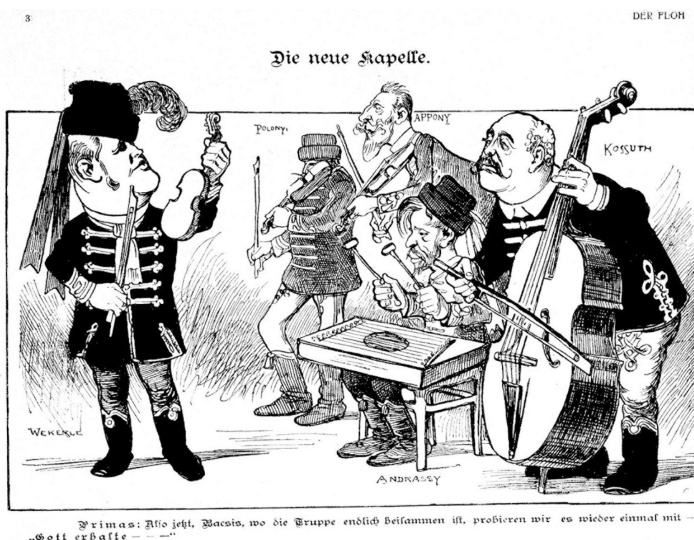
Az ex kormányfő visszavonult a politizálástól, dánosi és nyáregyházi

birtokain gazdálkodott.
A 20. század kezdetén
Ferenc József azonban
újfent Wekerlehez
fordult, amikor 1906
áprilisában ismét
kinevezte miniszterel-
nöknek.⁵ A koalíció
élén, a kiegyezést
ellentétesen értelmező
pártok felett, a '67-es
alapokhoz hű
Wekerlenek ballanszír-
ozó szerepet szánt az
államfő. A magát
nemzeti kormányának
nevező kabinetnek
számos kihívással kellett
megküzdenie: ipartámogató-
és adótörvények, az 1907.
évi vám- és kereskedelmi
szerződés Ausztriával, és a
lakhatási gondokon
enyhíteni szándékozó
munkás- és állami
tisztviselőtelep, a későbbi
Wekerletelep építési
munkálatainak megkezdése.
A koalíció egysége hamar
megbomlott, mivel az egyik
tag, a Függetlenségi Párt
számos törekvése kudarcot
vallott (így például az önálló
vámterület, a jegybank,
valamint a hadsereg egyes
kérdéseiben). A koalícióban
feszülő politikai ellentéteket
nem lehetett feloldani, így a

kétszeres miniszterelnököt
sokadik kérésére 1910
januárjában az uralkodó
felmentette hivatalából.

**Wekerle 1910 és 1917
között visszavonult
birtokaira** és gazdálkodás-
sal, lótenyésztéssel foglal-
kozott. A fiatal király IV. Károly
az első világháború közepet-
te kérte fel immár harmad-

*értékes munkán. Itt aztán
elmerülhetett a világ,
összeomolhatik a nemzet, ő
csak dolgozik, egyre
dolgozik, éles elmével és
megelégedetten valami
özönvíz előtti adópolitikai
részleten*” - jegyezte fel róla
Windisch-Graetz Lajos,
harmadik kormányának
közélelmezési minisztere.⁶

Primas: Alo jeht, Dacsto, wo die Gruppe endlich beisammen ist, probieren wir es wieder einmal mit – „Gott erbarme“ –

szorra az idős és beteges-
kedő Wekerlet kormányalakít-
ásra. A Nemzeti Munkapárti
többségű parlamentben a
földosztásra és a választójog
reformjára koncentráló
miniszterelnök mozgásteret
beszűkült. Wekerle
olyannyira szorgalmas volt,
hogy a végórán is a
reformon dolgozott az
irodájában: „Este többnyire
bezárkózott valamelyik
hivatalába, és aztán senki
sem férközhetett hozzá; ott
dolgozott szorgalmasan, órák
hosszat, valami bonyolult
finánctechikai kérdésen
vagy egy új törvényjavaslaton
fáradozott, valami
fináncprogramon,
önmagában kétségkívül

Három alkalommal is a csúcson

**Wekerle harmadik
miniszterelnöki ciklusa a
korábbi kettőhöz** képest
kevésbé volt sikeres. Bár a
Monarchia egyben tartása
nagy valószínűséggel
másnak sem sikerült volna, s
1918 októberében leköszönt
megbízásától. A
Tanácsköztársaság alatt
fogva tartották,
kiszabadulását követően
pedig indult az 1920. januári
nemzetgyűlési választáson,
ahol azonban alulmaradt.
Cukorbetegsége
elhatalmasodott rajta, s 1921.
augusztus 26-án elhunyt.

Hivatkozások:

- 1 Matlekovits Sándor: *Wekerle Sándor emlékezete*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1922, 3. p.
- 2 Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára Protocolla Examinum Rigorosorum 1868–1875, 1878. 7/e. I. 3. kötet. 196. p.
- 3 Tóth Adalbert: *Parteien und Reichstagswahlen in Ungarn 1848–1892*. München, R. Oldenburg Verlag, 1973, 338. p.
- 4 Csáky, Moritz: *Der Kulturkampf in Ungarn. Die kirchenpolitische Gesetzgebung der Jahre 1894/95. Studien zur Geschichte der österreichisch-ungarischen Monarchie 6*. Graz-Wien-Köln, Böhlau Verlag, 1967, 93. p.
- 5 Geyr, Géza Anderas von: *Sándor Wekerle 1848–1921. Die politische Biographie eines ungarischen Staatsmannes der Donaumonarchie*. München, R. Oldenburg Verlag, 1993, 215. p.
- 6 Windisch-Graetz Lajos herceg: *Küzdelmeim*. Budapest, Szépművészeti Kiadó, 2018, 239. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Wekerle Sándor a háromszoros miniszterelnök. Forrás: Vasárnapi Újság. 47. szám, 1892. november 20. 1. p.
2. oldal: Ellúzza a nótáját a koalíciós kormány, primás Wekerle Sándor. Forrás: Der Floh. 1906. április 8. 3. p.